

Nr 82.

Av herr **Svensson, Martin** och herr **Andersson, Erik**, om förbud
mot införsel till riket av vete och råg m. m.

I Kungl. Maj:ts tal på rikssalen vid riksdagens högtidliga öppnande erinras om de tunga moln, som alltjämt äro lägrade över landets modernäring, och i inkomstberäkningarna till statsverkspropositionen vitsordar statsrådet och chefen för finansdepartementet, att förhållandena inom jordbruket förete en mycket ogynnsam bild. Det torde bland dem som äro väl införsatta i dessa stycken icke råda mer än en mening om, att den skildring, som här i få ord gives av jordbrukets nuvarande belägenhet, icke är på minsta sätt överdriven. Visserligen äro de svårigheter, som jordbruket har att kämpa emot, varken av i år eller av i fjol, men de hava ingen gång tett sig större än just nu. Över huvud taget torde man få gå tillbaka mycket långt, sannolikt till mitten av 1880-talet, för att finna med de nuvarande jämförliga förhållanden. Av en under lantbruksstyrelsens ledning verkställd produktionskostnadsundersökning, vars resultat nyligen offentliggjorts, framgår att jordbrukets nettoavkastning och därmed dess räntabilitet under inflytande av de senaste årens starka prisfall å jordbruksprodukter gått oerhört tillbaka. Mot en nettoavkastning per har 1919—1920 av 142 kronor svarar 1920—1921 en nettoavkastning av 26 kronor och 1921—1922 en nettoavkastning av 14 kronor, vilket motsvarar en förräntning av lantbrukskapitalet med resp. 5.12, 1.06 och 0.68 procent.

Ogynnsammast te sig förhållandena beträffande spannmålsodlingen. Medan, enligt uppgifter, som lämnats av Sveriges allmänna lantbrukssällskap, produktionskostnaderna ligga 54 % högre än före kriget, ligga spannmålspriserna endast 10 % högre än medeltalet för åren 1904—1913. Enligt de utredningar, som på grundval av faktiska bokföringsresultat från ett stort antal egendomar i skilda delar av landet verkställts av sällskapets driftsbyrå, har veteodlingen under de senaste åren utfallit med en förlust, som för 1921/1922 belöpte sig till 3 kr. 20 öre och för 1922/1923 till 5 kr. 80 öre, allt per 100 kg. För 1923/1924 föreligga ännu icke några säkra uppgifter, men sannolikt har förlusten i år på grund av lägre salupris och besvärliga bärgningsförhållanden varit ännu större.

Endast få jordbrukare befinna sig i sådana ekonomiska omständigheter, att de äro i tillfälle att fortsätta en odling som år efter år går med förlust. För många hava svårigheterna redan blivit övermäktiga, varom förekommande betalningsinställelser och de många mer eller mindre frivilliga egendomsförsälj-

ningarna bära tydliga och beklämmande vittnesbörd. Bakom dem, som sålunda måste uppge den ojämna kampen mot de växande svårigheterna och gå från gård och grund, stå skaror av svenska jordbrukare, som endast med yttersta ansträngning förmå hålla sig upprätt ekonomiskt och som för att icke behöva dela de förras öde se sig nödsakade att vidtaga genomgripande omläggningar av driften för att söka minska den disproportion mellan produktionskostnader och salupriser, som det talas om i inkomstberäkningarna till årets statsverksproposition.

Att en yrkesgrupp av jordbruksbefolkningens storlek och betydighet nödgas att år efter år arbeta under villkor, som måste sätta ned företagsamhet och arbetsglädje, är redan det en mycket allvarlig sak som påkallar synnerlig uppmärksamhet. Verkningarna av en jordbrukskris sträcka sig emellertid vida längre. De hindra jordbruket från att i lönehänseende hålla något så när jämna steg med andra näringsgrenar, vilket i betraktande av jordbruksarbetets beskaffenhet och den längre arbetstiden måste framstå som en orättvisa vid en jämförelse med de i dessa avseenden gynnsammare lottade industriarbetarna. Jordbrukets köpkraft försvagas, dess skattekraft likaså. Dess utöware äro icke längre att påräkna i samma utsträckning som tidigare vare sig som avnämmare av andra näringsars alster eller som skattebärare i stat och kommun. Men längst sträcka sig måhända krisens verkningar genom den omläggning i själva jordbruksdriften som nyss antydde och som redan börjar kunna avläsas i siffror. Tillgängliga uppgifter ge nämligen vid handen, att den med höstsäd besådda arealen minskats med omkring 13 procent i jämförelse med närmast föregående år, motsvarande en beräknad minskning i skördemängden av omkring 80,000 ton. Även om de vid tiden för höstsådden synnerligen ogynnsamma väderleksförhållandena väsentligen bidragit härtill, så torde den främsta anledningen dock vara att söka i de för spannmålsodlingen ofördelaktiga ekonomiska förutsättningarna, höga produktionskostnader, osäkra avsättningsförhållanden och låga priser.

Denna omläggning, naturlig och nödvändig med hänsyn till jordbrukets nuvarande nödläge, är från flera synpunkter djupt att beklaga. Vid övergång till extensiv drift minskas i första hand jordbrukets behov av arbetskraft. Då andra näringsgrenar icke f. n. torde kunna upptaga den övertaliga arbetskraften, blir resultatet ettdera ökad arbetslöshet eller ökad utvandring. I förra fallet komma anspråken på det allmännas understödsverksamhet att växa, i senare fallet går landet förlustigt ännu flera armar och viljor, något som vi från våra utgångspunkter måste finna ytterst nedslående.

Mot bakgrunden av det myckna, energiska och målmedvetna arbete som under de senaste årtiondena nedlagts, ofta med det allmännas stöd och uppmuntran, för att åvägabringa ett möjligast rationellt skiftesbruk och tidsenliga brukningsmetoder i övrigt måste en omläggning från spannmålsodling till mångåriga betesvallar te sig som en mycket betänklig tillbakagång, en återgång till förhållanden i jordbrukshänseende som vi trott oss hava en gång för alla lämnat långt bakom oss.

Icke mindre allvarligt är det ökade beroende av utlandet, som vi komma i

för vår folkförsörjning genom en utveckling i nu angiven riktning. Krigsårens nödtvungna ingrepp i den enskildes hushållning, vilka vid rubbningarna i tillförseln över haven blevo en följd av den otillräckliga tillgången inom landet av bl. a. brödsäd, ligga icke mera avlägset i tiden, än att vi litet var borde hava dem i livligt minne. De borde om någonting hava övertygat oss om olägenheten för var och en enskilt och om den för oss alla gemensamma faran av att i kritiska tider vara för vår brödförsörjning beroende av främmande länders produktion. Å andra sidan torde man icke heller böra alldeles bortse ifrån att en väsentligen på export av animaliska livsmedel baserad jordbruksproduktion även i det avseendet gör oss beroende av världsmarknaden, att inträffande överproduktion med ty åtföljande prisfall måste komma att ytterst kännbart återverka på det svenska jordbrukets ekonomi.

De åtgärder, som av Kungl. Maj:t under förliden höst vidtogos i syfte att bereda bättre avsättning för brödsädsskörden, hava icke varit tillfyllest. Med de begränsade möjligheter som stå Kungl. Maj:t till buds, då riksdagen tidigare uttalat sig emot mera verksamma åtgärder till jordbruksnäringens skydd, har måhända icke mycket mera stått att vinna. Men uppenbart är, att om det nuvarande tillståndet icke skall fortfara till skada för jordbrukarklassen, för jordbruket och för landet i dess helhet, så äro snara och kraftiga åtgärder från statsmakternas sida av nöden. Tyvärr lära numera icke mycket kunna åtgöras för att skydda producenterna för förluster å fjolårets skörd. Desto angelägnare är det att i tid vidtaga åtgärder för att trygga avsättningen av årets spannmålsskörd och därmed skapa gynnsammare förutsättningar för nästa års spannmålsodling. I trontalet vid riksdagens högtidliga öppnande bebådas också, att Kungl. Maj:t kommer att förelägga riksdagen förslag angående åtgärder för bättre avsättning för brödspannmål. Av upplysningar, som av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet meddelades riksdagen vid remissen av statsverkspropositionen, synes framgå, att härmed närmast avses det system med s. k. utförselbevis å spannmål, för vilket spannmålsmarknadssakkunniga på sin tid uttalade sig och som sedermera genom motioner blev föremål för behandling vid sistlidet års riksdag. Då vi alltjämt äro av den uppfattningen att detta system erbjuder beaktansvärda fördelar, hälsa vi med tillfredsställelse de initiativ, som i förevarande avseende synes vara att från Kungl. Maj:ts sida förvänta, men känna oss icke övertygade om att så som förhållandena på detta område under senare tid utvecklats sig utförselbevisen ensamma äro tillräckliga. Den oerhörda omfattning, som importen av brödsäd tagit, styrker oss i vår uppfattning, att även andra åtgärder få lov att tillgripas. Medan år 1922 importen av vete, vetemjöl och råg stannade vid 164,000 ton, har den under 1923 sprungit upp i 369,000 ton, vilket vill säga, att den på ett år vida mer än fördubblats. Följden av denna väldiga importökning måste bli, att svensk spannmål i stor utsträckning icke finner avsättning till människoföda.

Vad man under dessa omständigheter framför allt synes böra inrikta sig på är att söka begränsa spannmålsimporten till det strängt nödvändiga. Det synes därvid icke vara mer än två vägar att välja emellan, antingen en höjning av

spannmålstullen eller också importförbud och importreglering. Då vi, ehuru medvetna om de praktiska svårigheter som kunna tänkas följa med en importreglering, ändock stanna vid att förorda det sistnämnda systemet, så sker det därför att vi tro detta, rätt tillämpat, utgöra den under nuvarande exceptionella förhållanden kraftigast och säkrast verkande regulatorn. Vi förbise ingalunda, att riksdagen år 1922 i anledning av väckt motion uttalat sig mot importförbud i förening med importlicenser. Men dels vill det synas, som om riksdagens ståndpunkt vid ifrågavarande tillfälle hade bestämts mindre av principiella betänkligheter än av fruktan för de olägenheter, som befarades följa med systemets tillämpning i praktiken, olägenheter som naturligen äro för handen, men som det vid ett varsamt handhavande av systemet icke torde vara omöjligt att i stor utsträckning övervinna; dels har sedan 1922 läget på spannmålsmarknaden så avsevärt försämrats, att det föreligger fullt giltiga skäl för riksdagen att nu taga ärendet under förnyad omprövning. Icke heller lärer den omständigheten, att frågan om åtgärder mot onödig import av spannmål och mjöl blivit för utredning hänvisad till tull- och traktatkommittén, längre böra utgöra något hinder för riksdagen att taga ställning till denna fråga. Den utredning som eventuellt må vara verkställd inom tull- och traktatkommittén bör givetvis kunna komma till användning vid utarbetandet av de närmare grunder för genomförandet av en importreglering, som vid bifall till vår motion bliva nödvändiga, liksom vi förutsätta att den av professor Juhlin-Dannfelt i offentligt uppdrag utförda undersökningen av i Norge ifrågasatta åtgärder i liknande syfte bör bliva av vägledande betydelse. Utan att här ingå på utformningen av detaljerna för en importreglering, vilka det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att utarbeta och fastställa, tillåta vi oss att med åberopande av vad ovan blivit anfört om nödvändigheten av snara och kraftiga åtgärder till jordbruksnäringens och särskilt spannmålsodlingens upphjälpande härigenom hemställa,

att riksdagen ville besluta, att från och med viss dag under innevarande år, som Kungl. Maj:t äger bestämma, det skall vara förbjudet att till riket införa vete och råg i malet eller omalet tillstånd med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnar medgivande, ävensom överlämna åt Kungl. Maj:t att utfärda de föreskrifter, som äro erforderliga beträffande omfattningen av och villkoren för den import som må ifrågakomma.

Stockholm den 21 januari 1924.

M. Svensson.

Erik Anderson.
Hägelåkra.